แบบอย่างการใช้วรรณกรรมในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาการจัดการด้านโลจิสติกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Literature Use Pattern in Master's Theses of Logistics Management, Chulalongkorn University

สมศักดิ์ ศรีบริสุทธิ์สกุล[1], จินตวีร์ หรยางกูร[2]

Somsak Sriborisutsakul[1] , Jintavee Horayangkura[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงเอกสารนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์การอ้างถึงเพื่อศึกษาแบบอย่างการใช้วรรณกรรมในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาการจัดการด้านโลจิสติกส์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านประเภท เนื้อหา ภาษา อายุของวรรณกรรม และความถี่ในการใช้วรรณกรรม โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายการอ้างอิงท้ายเล่มวิทยานิพนธ์สาขาดังกล่าว ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 ถึง 2554 จำนวน 150 เล่ม รวมจำนวนรายการอ้างอิงทั้งหมด 3,505 รายการ

ผลการศึกษา พบว่า รายการอ้างอิงของวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาการจัดการด้านโลจิสติกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการใช้วรรณกรรมประเภทหนังสือ และมีเนื้อหาด้านการจัดการจำนวนสูงสุด (ร้อยละ 31.61 และ 36.09 ตามลำดับ) และวรรณกรรมที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ (ร้อยละ 52.27) มีอายุในช่วง 5 ปีหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 51.98) สำหรับการนับความถี่ของชื่อเรื่องวรรณกรรมที่ถูกอ้างถึงในวิทยานิพนธ์ พบว่า วารสาร The International Journal of Physical Distribution & Logistics Management และหนังสือเรื่อง การจัดการโลจิสติกส์ แปลโดย กมลชนก สุทธิวาทนฤพุฒิ และคณะ เป็นวรรณกรรมที่ถูกอ้างถึงสูงสุดในอันดับที่หนึ่งและสอง ตามลำดับ

คำสำคัญ: แบบอย่างการใช้วรรณกรรม, การวิเคราะห์การอ้างถึง, การจัดการด้านโลจิสติกส์, วิทยานิพนธ์

---

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Email: somsak.sr@chula.ac.th

[2] นิสิตหลักสูตรอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Email:Jintavee.H@student.chula.ac.th

[1] Assistant Professor, Department of Library Science, Faculty of Arts, Chulalongkorn University
Email: somsak.sr@chula.ac.th

[2] Graduate Student, Master of Arts, Program Library and Information Science, Chulalongkorn University
Email:Jintavee.H@student.chula.ac.th

Abstract

This documentary research applied a method of citation analysis to study the pattern of literature used in the master's theses of Logistics Management, Chulalongkorn University, in terms of their types, subject areas, languages, ages of citations, and citations ranking. Data entry sheets were employed to collect 3,505 cited references of the 150 master's theses which were submitted from the year of graduation 2004 to 2011.

The research results indicate that the highly cited type and content of the literature are books (31.61%) and on the subject of management (36.09%). The highest cited language and ages of literature are in English (52.27%) and less than five years' duration (51.98%). Regarding the frequencies of highly used literature in the theses, The International Journal of Physical Distribution & Logistics Management and the book Fundamentals of Logistics Management, which was translated by Kamonchanok Suthiwartnarueput and others, come first and second respectively.

Keywords: Literature use pattern, Citation analysis, Logistics Management, Thesis

บทนำ

การเปิดเสรีทางการค้าทำให้แต่ละประเทศเกิดการแข่งขันกันในทางการค้าอย่างรุนแรง องค์กรที่สามารถปรับตัวและมีการบริหารจัดการที่ดีย่อมสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน การจัดการด้านโลจิสติกส์ (Logistics management) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร เนื่องจากแนวคิดนี้เน้นการพัฒนาระบบของการวางแผน สนับสนุน และควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กร ตั้งแต่การผลิต การจัดการวัสดุ การขนส่ง การบริหารคลังสินค้า การจัดการวัตถุดิบ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีการทำงานประสานและสอดคล้องกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถส่งมอบสินค้าและบริการได้ตามความต้องการของลูกค้าด้วยต้นทุนที่คุ้มค่า (ธนิต โสรัตน์, 2550:4,17)

การจัดการด้านโลจิสติกส์ในประเทศไทยได้รับความสนใจอย่างจริงจังใน พ.ศ. 2540 เมื่อประเทศต้องเปิดเสรีทางการค้า รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพและเพียงพอกับความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับประเทศและในระดับโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

ใน พ.ศ.2545 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการด้านโลจิสติกส์ เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล และนับเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่เปิดหลักสูตรนี้ในระดับมหาบัณฑิต โดยเป็นสหสาขาวิชาที่บูรณาการศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสังคมศาสตร์เข้าด้วยกัน เน้นให้นิสิตต้องทำวิทยานิพนธ์เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับสาขา และเพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษาและการวิจัยของประเทศในอนาคต โดยรับผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทุกสาขา และมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 1 ปี (Graduate School Chulalongkorn University, [n.d].) การที่นิสิตมีพื้นฐานการศึกษาและมีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน ย่อมทำให้หัวข้อในการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิตมีความหลากหลาย ส่ง

ผลให้การศึกษาแบบอย่างการใช้วรรณกรรมในวิทยานิพนธ์ของสาขานี้มีความน่าสนใจ เนื่องจากสามารถบอกให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนิสิตได้ โดยอาจศึกษาผ่านรายการอ้างอิงที่ปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของรายงานวิจัยของตนเอง

การศึกษานี้ต้องการศึกษาแบบอย่างการใช้วรรณกรรมในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาการจัดการด้านโลจิสติกส์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในด้านประเภท เนื้อหา ภาษา อายุของวรรณกรรม และความถี่ในการใช้วรรณกรรม ผลการศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางแก่มหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทางด้านระเบียบวิธีวิจัยหรือทักษะการวิจัยแก่นิสิต/นักศึกษาในสาขาดังกล่าวต่อไป

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เปิดการเรียนการสอนการจัดการด้านโลจิสติกส์ เมื่อปี ค.ศ. 1960 โดยนำทฤษฎี ความรู้ และวิธีการปฏิบัติทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการด้านโลจิสติกส์ (Stock, 1997: 515) ด้วยเหตุที่การจัดการด้านโลจิสติกส์เป็นสาขาวิชาที่มีการเปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการอย่างรวดเร็วตามสภาพเศรษฐกิจการค้า และเทคโนโลยี (วิทยา สุหฤทดำรง, 2547: 12) จึงทำให้มีการจัดการเรียน การสอน และการวิจัยในหลักสูตรการจัดการด้านโลจิสติกส์ในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง จึงทำให้มีวิทยานิพนธ์เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้ หากนักวิชาการหรือนักวิจัยมีความต้องการที่จะศึกษาพัฒนาการตลอดจนทิศทางของศาสตร์ที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญ จึงมักศึกษาและวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ทั้งในระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิตและมหาบัณฑิต เพื่อให้ทราบพัฒนาการในการสร้างองค์ความรู้ในสาขาวิชานั้น อาจกล่าวได้ว่าวิทยานิพนธ์เป็นเครื่องหมายของความสำเร็จทางวิชาการในสาขา (Kushkowski,Parsons,& Wiese, 2003:260)

ตัวอย่างการศึกษาวิทยานิพนธ์สาขาการจัดการด้านโลจิสติกส์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากบทคัดย่อของวิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตในสาขานี้ตั้งแต่ปี 1970 จนถึง ปี 2009 ผลการศึกษาพบว่า หัวข้อวิทยานิพนธ์เน้นเนื้อหาด้านพื้นฐานทางโลจิสติกส์ ได้แก่ การขนส่ง การจัดการคลังสินค้า และ การจัดการสินค้าคงคลัง เป็นต้น ขณะที่เนื้อหาที่เป็นประเด็นร่วมสมัยยังมีจำนวนไม่มากนัก เช่น ด้านการจัดการกลยุทธ์ ด้านเทคโนโลยี และด้านการจัดการคุณภาพ (Stock, 2001;Stock & Broadus, 2006)

นอกจากการใช้วิทยานิพนธ์เพื่อศึกษาพัฒนาการของสาขาดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีการศึกษาแบบอย่างการใช้วรรณกรรมในสาขานี้ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือและบทความวารสารอีกด้วย โดยผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์การอ้างถึงและการวิเคราะห์ co-citation เพื่อศึกษารากฐานทางปัญญา (Intellectual foundation) ที่ปรากฏในวารสารด้านโลจิสติกส์ ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Georgi, Darkow, and Kotzab (2010) ที่ศึกษารายการอ้างอิงจากบทความในวารสาร Journal of Business Logistics ซึ่งเป็นวารสารชั้นนำด้านโลจิสติกส์ตั้งแต่ปี 1978 – 2007 ซึ่งมีจำนวนรายการอ้างอิงรวม 12,545 รายการ จากบทความจำนวนทั้งสิ้น 497 เรื่อง เพื่อหาสิ่งพิมพ์ที่มีความถี่ในการอ้างถึงสูงสุด 36 อันดับแรก จำแนกเป็นบทความวารสาร 20 เรื่อง และหนังสือ 16 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่าบทความวารสารที่มีความถี่ในการอ้างถึงสูงสุด แต่งโดย Armstrong and Overton (1977) จากวารสาร Journal of Marketing Research ส่วนหนังสือที่มีความถี่ในการอ้างถึงสูงเป็นหนังสือด้านโลจิสติกส์และด้านวิธีการวิจัย ที่แต่งโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขา เช่น Ballou (1973), Stock and Lambert (1987) และBowersox(1989) เป็นต้น นอกจากนี้ ทิศทาง

ของการวิจัยได้เปลี่ยนจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาเป็นการวิจัยเชิงกลยุทธ์มากขึ้น ต่อมา Georgi, Darkow, and Kotzab (2013) ยังได้ทำวิจัยต่อเนื่องโดยศึกษารายการอ้างอิงจากบทความในวารสารด้านโลจิสติกส์เพิ่มเติมอีก 4 ฉบับ ได้แก่ 1) International Journal of Logistics Management 2) The International Journal of Logistics: Research & Applications 3) Journal of Business Logistics และ 4) The International Journal of Physical Distribution & Logistics Management ซึ่งมีจำนวนรายการอ้างอิงรวมทั้งหมด 16,373 รายการ จากบทความจำนวน 412 เรื่อง เพื่อหาสิ่งพิมพ์ที่มีความถี่ในการอ้างถึงสูงสุด 39 อันดับแรก จำแนกเป็นบทความวารสาร 25 เรื่อง และหนังสือ 14 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า หนังสือ Logistics and Supply Chain Management: Strategies for Reducing Costs and Improving Service แต่งโดย Christopher (1998) เป็นหนังสือที่มีความถี่ในการอ้างถึงสูงสุด และเนื้อหาที่ใช้อ้างอิงในงานวิจัยส่วนใหญ่มีเนื้อหาด้านการจัดการ

วิธีการศึกษา

การวิจัยเอกสารนี้ใช้วิธีวิเคราะห์การอ้างถึง (Citation analysis) ซึ่งเป็นวิธีการเชิงสถิติวิธีหนึ่งที่นิยมใช้เพื่อศึกษาแบบอย่างการใช้วรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในรายการอ้างอิง (References) หรือรายการบรรณานุกรม (Bibliography) ของสิ่งพิมพ์หรืองานเขียนประเภทต่าง ๆ เช่น หนังสือ บทความวารสาร รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ฯลฯ เพื่อให้ทราบแบบอย่างการใช้วรรณกรรมในด้านประเภท เนื้อหา ภาษา และอายุของวรรณกรรมที่ถูกอ้างถึง เป็นต้น (Hoffmann & Doucette, 2012: 321)

สำหรับงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในรายการอ้างอิงท้ายเล่มของวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาการจัดการด้านโลจิสติกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปีการศึกษา 2547 – 2554 จำนวน 150 เล่ม ในด้านประเภท เนื้อหา ภาษา อายุของวรรณกรรม และความถี่ในการใช้วรรณกรรม โดยมีวิธีวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูล ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ใช้สำหรับบันทึกข้อมูลทั่วไปของวิทยานิพนธ์ ส่วนที่ 2 ใช้สำหรับบันทึกการอ้างถึงที่ปรากฏอยู่ในรายการอ้างอิงท้ายเล่มวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วย ประเภท เนื้อหา ภาษา และอายุ ดังนี้

- ประเภท จำแนกเป็น 15 ประเภท ได้แก่ หนังสือ หนังสืออ้างอิง คู่มือ เอกสารคำสอน วารสาร รายงานการประชุม/สัมมนา หนังสือพิมพ์ นิตยสารรายงานการวิจัย สิ่งพิมพ์รัฐบาล วิทยานิพนธ์ รายงานการค้นคว้าอิสระ ฐานข้อมูล เว็บไซต์ และบทสัมภาษณ์ (Turabian, 2007:227-229)
- เนื้อหา จำแนกเป็น 16 เนื้อหา ได้แก่ การบัญชี การจัดการ การตลาด การเงิน เศรษฐศาสตร์ จริยศาสตร์ รัฐศาสตร์ จิตวิทยา สังคมวิทยา สถาปัตยกรรม กฎหมาย คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี การขนส่ง การค้า และคณิตศาสตร์ (Dadzie,1998:26;Stock,1997:517-518)
- ภาษา จำแนกเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาอื่น
- อายุ จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่
  1. อายุ 5 ปี หรือต่ำกว่า
  2. อายุ 6 – 10 ปี
  3. อายุ 11 – 15 ปี
  4. อายุ 16 ปีขึ้นไป

2. การทดสอบเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบบันทึกข้อมูลไปทดสอบกับรายการอ้างอิงท้ายเล่มของวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาการจัดการโลจิสติกส์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี จำนวน 10 เล่ม โดยการเปรียบเทียบผลการบันทึกข้อมูลของผู้วิจัยกับของบรรณารักษ์สำนักหอสมุดฯ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่บันทึกตรงกันหรือไม่ หลังการทดสอบได้มีการใส่ “รายงานการค้นคว้าอิสระ” เพิ่มเติม

ในส่วนประเภทของวรรณกรรม และใส่ “การค้า” และ “สถาปัตยกรรม” เพิ่มเติมในส่วนเนื้อหาของวรรณกรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 บันทึกรายละเอียดของวิทยานิพนธ์ และรายละเอียดของรายการอ้างอิงในด้านประเภท เนื้อหา ภาษาและอายุ โดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

3.1.1 ประเภทพิจารณาจากรูปแบบการลงรายการอ้างอิงตามประเภทต่างๆ ของวรรณกรรม

3.1.2 เนื้อหา พิจารณาจากชื่อเรื่อง กรณีชื่อเรื่องมีเนื้อหาครอบคลุมหลายเนื้อหาจะกำหนดเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญที่สุดเพียงเนื้อหาเดียว

3.1.3 ภาษา พิจารณาจากภาษาที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาของวรรณกรรม

3.1.4 อายุของวรรณกรรม คำนวณโดยนำปีการศึกษาที่ปรากฏบนหน้าปกของวิทยานิพนธ์เป็นตัวตั้ง แล้วลบด้วยปีพิมพ์ของวรรณกรรมที่ปรากฏในรายการอ้างอิงท้ายเล่ม (Hoffmann & Doucette, 2012:325)

3.1.5 ความถี่ในการใช้วรรณกรรม ใช้การนับซ้ำจำนวนครั้งของวรรณกรรมที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์แต่ละเล่ม โดยนำเสนอเฉพาะความถี่ 5 อันดับแรกของวรรณกรรมประเภทหนังสือ และวารสาร

3.2 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการนับความถี่และหาค่าร้อยละ ด้วยโปรแกรม Microsoft Excel

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัย โดยการนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ 1) ขอบเขตเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ และ 2) รายละเอียดของรายการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ ในด้านประเภท เนื้อหา ภาษา อายุของวรรณกรรม และความถี่ในการใช้วรรณกรรม

1. ขอบเขตเนื้อหาของวิทยานิพนธ์

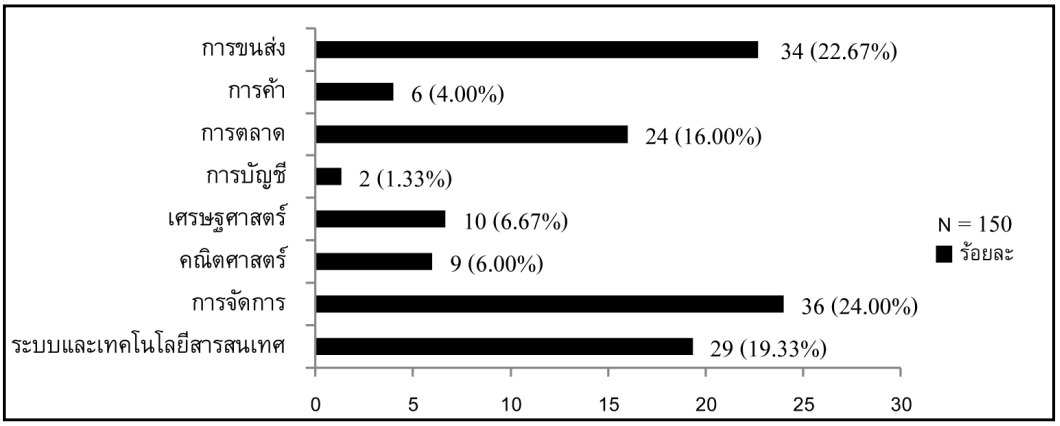

แผนภาพที่ 1 ขอบเขตเนื้อหาของวิทยานิพนธ์

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตสาขาการจัดการด้านโลจิสติกส์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 150 เล่ม พบว่าวิทยานิพนธ์จำนวนสูงสุด 36 เล่ม (ร้อยละ 24.00) มีขอบเขตเนื้อหาด้านการจัดการ รองลงมา คือ จำนวน 34 เล่ม (ร้อยละ 22.67) มีขอบเขตเนื้อหาด้านการขนส่ง และวิทยานิพนธ์จำนวนน้อยที่สุด 2 เล่ม (ร้อยละ1.33) มีขอบเขตเนื้อหาด้านการบัญชี (แผนภาพที่ 1) ทั้งนี้ การที่วิทยานิพนธ์จำนวนสูงสุดมีขอบเขตเนื้อหาด้านการจัดการ อาจเนื่องมา

จากขอบเขตเนื้อหาดังกล่าวเป็นเป้าประสงค์หลักที่ระบุเอาไว้ในหลักสูตรของสาขานี้ ที่ต้องการมุ่งเน้นการผลิตมหาบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการทางโลจิสติกส์มากกว่าขอบเขตเนื้อหาอื่น ๆ (Graduate School Chulalongkorn University, [n.d].)

2. รายละเอียดของรายการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์

ผลการวิจัยในส่วนนี้เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ในด้านประเภท เนื้อหา ภาษา อายุของวรรณกรรม และความถี่ในการใช้วรรณกรรม สรุปได้ดังนี้

2.1 ประเภทของวรรณกรรมที่ใช้ในวิทยานิพนธ์

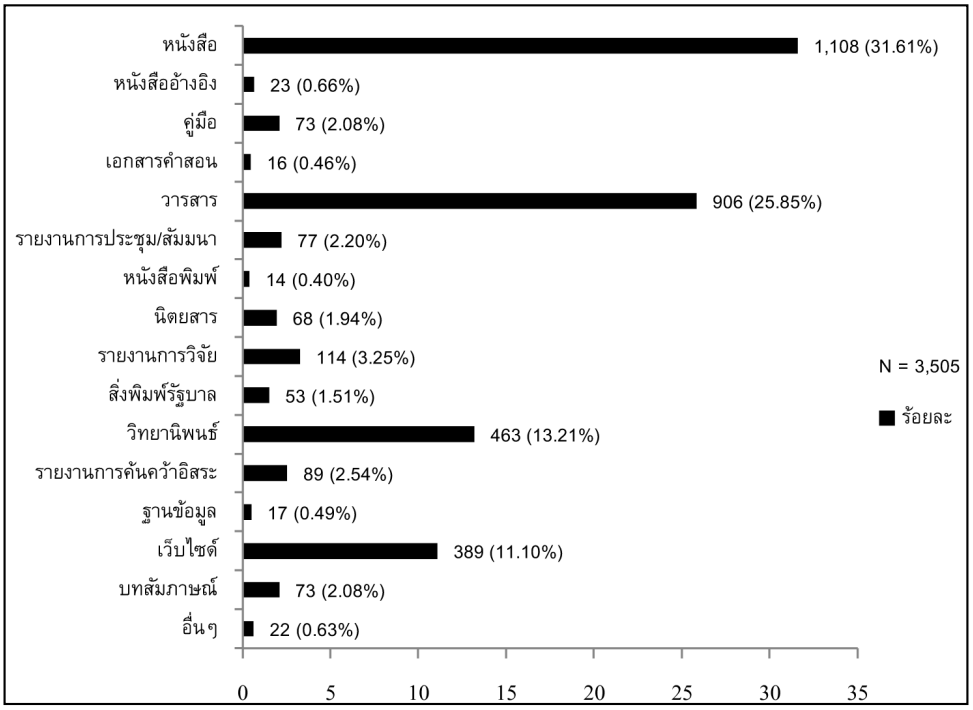

แผนภาพที่ 2 ประเภทของวรรณกรรมที่ใช้ในวิทยานิพนธ์

ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมประเภทหนังสือมีการใช้มากที่สุดจำนวน 1,108 รายการ (ร้อยละ 31.61) รองลงมา คือ วารสาร จำนวน 906 รายการ (ร้อยละ 25.85) และหนังสือพิมพ์มีการใช้น้อยที่สุด จำนวน 14 รายการ (ร้อยละ 0.40) นอกจากนั้น ยังพบการอ้างอิงวรรณกรรมประเภทอื่นด้วย จำนวน 22 รายการ (ร้อยละ 0.63) ได้แก่ บทความก่อนตีพิมพ์ เอกสารไม่ตีพิมพ์ จดหมายแจ้งข่าว แฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์ และสไลด์ (แผนภาพที่ 2) การที่วิทยานิพนธ์มีการใช้วรรณกรรมประเภทหนังสือมาก อาจเนื่องมาจากวรรณกรรมประเภทหนังสือจัดเป็นวรรณกรรมที่เหมาะสำหรับการค้นคว้าทฤษฎี หลักการ ตลอดจนแนวคิดที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชา (Serenko, Bontis,& Moshonsky, 2012:49) เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ ซึ่งหนังสือที่ใช้มักเป็นตำราทางวิชาการ และแต่งโดยคณาจารย์ หรือผู้เชี่ยวชาญที่มีชื่อเสียง ผลการศึกษานี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์การอ้างถึงในบทความวารสารของ Georgi et al. (2010, p.85) ที่พบว่า ผู้เขียนบทความวิจัยทางด้านโลจิสติกส์มีการใช้วรรณกรรมประเภทหนังสือที่เป็นตำราด้านโลจิสติกส์ และด้านวิธีการวิจัยแต่งโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขา ซึ่งนับว่าเป็นแหล่งอ้างอิงมาตรฐานสำหรับงานวิจัยในสาขานี้

2.2 เนื้อหาของวรรณกรรมที่ใช้ในวิทยานิพนธ์

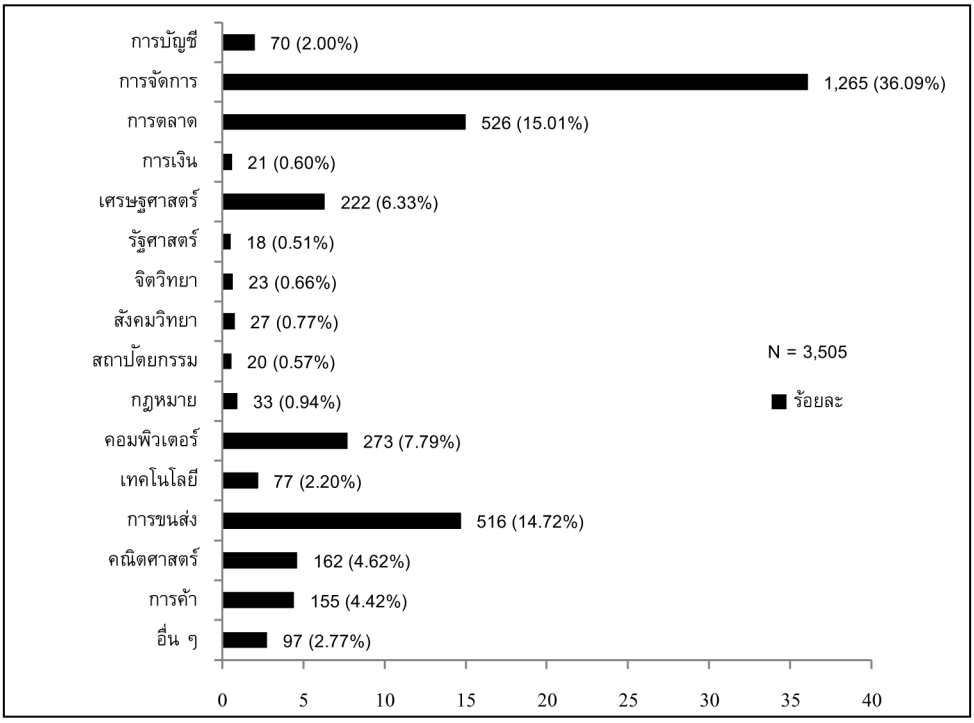

แผนภาพที่ 3 เนื้อหาของวรรณกรรมที่ใช้ในวิทยานิพนธ์

ผลการศึกษา พบว่า มีการใช้วรรณกรรมที่มีเนื้อหาด้านการจัดการมากที่สุด จำนวน 1,265 รายการ (ร้อยละ 36.09) รองลงมา คือ วรรณกรรมที่มีเนื้อหาด้านการตลาด จำนวน 526 รายการ (ร้อยละ 15.01) และวรรณกรรมที่มีเนื้อหาด้านรัฐศาสตร์มีจำนวนการอ้างถึงน้อยที่สุด จำนวน 18 รายการ (ร้อยละ 0.51) นอกจากนี้ ยังมีวรรณกรรมที่มีเนื้อหาอื่นอีกจำนวน 97 รายการ (ร้อยละ 2.77) ได้แก่ ด้านความรู้ทั่วไป ปัญหาสังคม การแพทย์ การศึกษาภูมิศาสตร์และการท่องเที่ยว และเบ็ดเตล็ด (แผนภาพที่ 3) การที่วรรณกรรมที่ใช้ในวิทยานิพนธ์มีเนื้อหาด้านการจัดการมาก อาจเนื่องมาจาก ผู้ทำวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภายในองค์กรที่ตนปฏิบัติงานอยู่แล้ว (Graduate School Chulalongkorn University, [n.d].) ในการทำวิทยานิพนธ์จึงมีการอ้างถึงวรรณกรรมที่มีเนื้อหาด้านการจัดการมากกว่าเนื้อหาอื่น ประกอบกับ ทิศทางของงานวิจัยโลจิสติกส์ในปัจจุบัน เน้นการวิจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ มากกว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Georgi et al., 2010:85) ก็อาจเป็นผลให้มีการใช้วรรณกรรมที่มีเนื้อหาด้านการจัดการมากตามไปด้วย ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Georgi et al. (2013, p.530) ที่พบว่า เนื้อหาของวรรณกรรมที่ถูกอ้างถึงในงานวิจัยด้านโลจิสติกส์ส่วนใหญ่มีเนื้อหาด้านการจัดการ

2.3 ภาษาของวรรณกรรมที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ ผลการศึกษาพบว่า ภาษาของวรรณกรรมส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ จำนวน 1,832 รายการ (ร้อยละ 52.27) เป็นภาษาไทย จำนวน 1,670 รายการ (ร้อยละ 47.64) และมีที่เป็นภาษาอื่นจำนวน 3 รายการ (ร้อยละ 0.09) ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาเยอรมัน การที่

ภาษาของวรรณกรรมที่ใช้ในวิทยานิพนธ์มีทั้งภาษาอังกฤษ และภาษาไทยในสัดส่วนใกล้เคียงกัน อาจเนื่องมาจาก หลักสูตรการจัดการด้านโลจิสติกส์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เน้นให้นิสิตทำการค้นคว้าและวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวกับการจัดการด้านโลจิสติกส์ที่ครอบคลุมบริบททั้งในระดับชาติและระดับสากล (Graduate School Chulalongkorn University, [n.d].) นอกจากนี้ อาจเป็นไปได้ว่าสาขาวิชาการจัดการด้านโลจิสติกส์มีจุดเริ่มต้นมาจากประเทศทางตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกา (ธนิต โสรัตน์, 2550:4-5) ด้วยเหตุนี้ภาษาของวรรณกรรมต้นแหล่งหรือวรรณกรรมปฐมภูมิ (Primary sources) ไม่ว่าจะเป็นเอกสาร ตำรา และงานวิจัยจึงนำเสนอด้วยภาษาอังกฤษมากกว่าภาษาอื่น และทำให้มีการอ้างอิงวรรณกรรมในวิทยานิพนธ์ที่เป็นภาษาอังกฤษมากตามไปด้วย

2.4 อายุของวรรณกรรมในวิทยานิพนธ์ ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมในวิทยานิพนธ์จำนวนสูงสุด 1,822 รายการ (ร้อยละ 51.98) มีอายุ 5 ปีหรือต่ำกว่า รองลงมา คือ จำนวน 868 รายการ (ร้อยละ 24.76) มีอายุอยู่ในช่วง 6-10 ปี และจำนวนน้อยที่สุด 384 รายการ (ร้อยละ 10.96) มีอายุอยู่ในช่วง 11 – 15 ปี ส่วนวรรณกรรมที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไปมีจำนวน 431 รายการ (ร้อยละ 12.30) การที่อายุของวรรณกรรมในวิทยานิพนธ์มีอายุ 5 ปี หรือต่ำกว่านั้น อาจเนื่องมาจากการจัดการด้านโลจิสติกส์เป็นสาขาวิชาที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามสภาพเศรษฐกิจ การค้า และเทคโนโลยี (วิทยา สุหฤทดำรง, 2547: 12) อีกทั้งหัวข้อวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่ของมหาบัณฑิตในสาขานี้มักศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน หรือเป็นกรณีศึกษา วรรณกรรมที่ใช้จึงมีความทันสมัย เป็นปัจจุบัน และสอดคล้องกับสถานการณ์ตามช่วงเวลาขณะที่นิสิตกำลังทำวิทยานิพนธ์

2.5 ความถี่ของวรรณกรรมในวิทยานิพนธ์ จากการนับซ้ำวรรณกรรมที่ปรากฏในรายการอ้างอิงท้ายเล่มวิทยานิพนธ์ จำนวน 150 เล่ม เฉพาะที่เป็นหนังสือและวารสาร 5 อันดับแรก สามารถเรียงตามลำดับความถี่ของวรรณกรรมได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ความถี่ของวรรณกรรมในวิทยานิพนธ์ที่เป็นหนังสือและวารสาร

หนังสือภาษาไทย	ผู้แต่ง	ความถี่	วารสารภาษาไทย	ความถี่
1. การจัดการโลจิสติกส์ (2544)	แลมเบอร์ต เดาก์ลัส เอ็ม, สต็อค เจมส์ อาร์และเอล แลม ลิซ่า เอ็ม แปลโดย กมลชนก สุทธิวาทนฤพุฒิ และคณะ	44	1. วารสาร MBA-KKU	11
2. การวิจัยการตลาด (2546)	กุณฑลี รื่นรมย์	14	2. สุทธิปริทัศน์	6
3. การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล (2546)	กัลยา วานิชย์บัญชา	12	3. วารสารผู้ส่งออก	5
4. กลยุทธ์การบริหารธุรกิจการขนส่งทางเรือ (2547)	กมลชนก สุทธิวาทนฤพุฒิ	10	4. Productivity World	5
5. ธุรกิจพาณิชย์นาวี (2541)	กมลชนก สุทธิวาทนฤพุฒิ	9	5. จุฬาลงกรณ์วารสาร	4

หนังสือภาษาอังกฤษ	ผู้แต่ง	ความถี่	วารสารภาษาอังกฤษ	ความถี่
1. Strategic Logistics Management (2001)	Stock, J. R., and Lambert, D. M.	38	1. The International Journal of Physical Distribution & Logistics Management	57
2. Fundamentals of Logistics Management (1998)	Lambert, D. M.,Stock,J.R., and Lisa, M.	13	2. Journal of Business Logistics	43
3. Business Logistics/Supply Chain Management (2004)	Ballou, R. H.	12	3. Operations Research	33
4. Supply Chain Management: Strategy, Planning, and Operations (2001)	Chopra,S., and Meindl, P	8	4. International Journal of Production Economics	26
5. Logistics and Supply Chain Management (1994)	Christopher, M.	6	5. European Journal of Operational Research	26

จากการรวบรวมความถี่ของวรรณกรรมที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547-2554 ในครั้งนี้ พบว่ามีความคล้ายคลึงกับผลการศึกษาของต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับความถี่ของการใช้วรรณกรรมในงานวิจัยทางด้าน โลจิสติกส์โดยความถี่ของวรรณกรรมที่ใช้แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือวรรณกรรมทางด้านการจัดการโลจิสติกส์โดยตรง กับ วรรณกรรมที่มีเนื้อหาด้านวิธีการวิจัย (Georgi et al., 2010, 2013) และยังแสดงให้เห็นว่า มหาบัณฑิตสาขาการจัดการด้านโลจิสติกส์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการใช้และอ้างถึงวรรณกรรมที่เป็นวรรณกรรมมาตรฐานสำหรับงานวิจัยในสาขานี้ไม่ว่าจะเป็นหนังสือและวารสารทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยหนังสือภาษาไทยที่มีการอ้างถึงมากที่สุด คือ การจัดการโลจิสติกส์ แต่งโดย แลมเบอร์ต เดาก์ลัส เอ็ม, สต็อค เจมส์ อาร์ และเอลแลม ลิซ่า เอ็ม แปลโดย กมลชนก สุทธิวาทนฤพุฒิ และคณะ (2544) เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับหลักการทางด้านโลจิสติกส์และนับเป็นตำราภาษาไทยด้านโลจิสติกส์เล่มแรก ๆ ที่ได้มีการแปลและพิมพ์เผยแพร่ในประเทศไทย สำหรับหนังสือภาษาอังกฤษที่มีการอ้างถึงมากที่สุด คือ Strategic Logistics Management แต่งโดย Stock, J.R. and Lambert, D. M. (2001) เป็นหนังสือด้านการจัดการโลจิสติกส์เชิงกลยุทธ์ และจัดเป็นหนึ่งในรายชื่อวรรณกรรมที่เป็นแหล่งอ้างอิงมาตรฐานสำหรับงานวิจัยด้านโลจิสติกส์ในระดับนานาชาติด้วย (Georgi et al., 2013:527)

เมื่อพิจารณาบทความวารสารภาษาไทยที่มีการอ้างถึงจำนวนสูงสุด พบว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร MBA-KKU ซึ่งเป็นวารสารที่จัดพิมพ์โดยวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีเนื้อหาครอบคลุมด้านการบริหารจัดการธุรกิจรวมถึงการวิจัยทางโลจิสติกส์ได้รับการอ้างอิงสูงสุด ส่วนบทความวารสารภาษาอังกฤษที่มีการอ้างถึงจำนวนสูงสุด คือ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารThe International Journal of Physical Distribution & Logistics Management ซึ่งเป็นวารสารด้านโลจิสติกส์โดยเฉพาะที่เริ่มจัดพิมพ์มาตั้งแต่ปี 1970 และจัดเป็นวารสารชั้นนำในสาขานี้ (Georgi et al., 2013:525)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงานวิจัยเอกสารนี้เป็นเพียงการเก็บรวบรวมข้อมูลเฉพาะของวิทยานิพนธ์สาขาด้านการจัดการโลจิสติกส์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การอ้างถึงวรรณกรรมในวิทยานิพนธ์เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรจะได้ศึกษาวิทยานิพนธ์ในสาขานี้ในมหาวิทยาลัยแห่งอื่นเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างมหาวิทยาลัย ตลอดจนอาจพิจารณานำวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลอื่นๆ มาใช้ เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต เป็นต้น ข้อมูลวิจัยที่วิเคราะห์ได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย อาจทำให้นักวิชาการในสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์สามารถทราบแบบอย่างการใช้วรรณกรรมของนิสิต/นักศึกษาในสาขานี้ได้อย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาของงานวิจัยนี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางแก่มหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทางด้านระเบียบวิธีวิจัยหรือทักษะการวิจัยแก่นิสิต/นักศึกษาในสาขาดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1. อาจารย์ผู้สอนควรเพิ่มการฝึกอบรมในด้านการสืบค้น-เลือกสรรวรรณกรรม และสอนทักษะวิจัยที่จำเป็นสำหรับนิสิต/นักศึกษาอย่างเข้มข้น

2. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ควรเน้นย้ำให้นิสิต/นักศึกษาเลือกปริทัศน์วรรณกรรมที่มีความทันสมัย สอดคล้องกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ที่เป็นประเด็นร่วมสมัย

3. คณาจารย์ในคณะและ/หรือภาควิชาควรพยายามจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการปริทัศน์วรรณกรรมสำหรับนิสิต/นักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

4. คณะและ/หรือภาควิชาควรร่วมมือกับห้องสมุดภายในมหาวิทยาลัยในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการสืบค้นวรรณกรรมตามความต้องการของนิสิต/นักศึกษา ตัวอย่างเช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ฐานข้อมูลด้านการจัดการโลจิสติกส์ และการรวบรวมเว็บไซต์เฉพาะสาขา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

ธนิต โสรัตน์. (2550). *การประยุกต์ใช้โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน*. กรุงเทพฯ: วี-เซิร์ฟ โลจิสติกส์.

วิทยา สุหฤทดำรง. (2547). *วิถีแห่งลอจิสติกส์และโซ่อุปทาน:หนทางแห่งความเป็นเลิศทางธุรกิจท่ามกลางกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: อี.ไอ.สแควร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทย 2550-2554.* [ออนไลน์] .ได้จากwww.nesdb. go.th/portal/0/tasks/ dev_logis /report/data _0234140312.pdf [สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2556].

Dadzie, K.Q. (1998). Management education for physical distribution and logistics. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*,28(4), 259-271.

Georgi, C., Darkow, I.L.& Kotzab, H. (2010). The Intellectual foundation of the Journal of Business Logistics and its evolution between 1978 and 2007. *Journal of Business Logistics*,31(2), 63-109.

Georgi, C., Darkow, I.L.& Kotzab, H. (2013). Foundations of logistics and supply chain research: A bibliometric analysis of four international journals. *International Journal of Logistics: Research & Applications*,16(6), 522-533.

Graduate School Chulalongkorn University. [n.d]. *Logistics Management Graduate School-Inter-disciplinary Program*. [online]. Available from http://www.grad.chula.ac.th/program _inter/ graduate/logman.html [accessed15 November 2013].

Hoffmann, K.,& Doucette, L. (2012). A review of citation analysis methodologies for collection management. *College & Research Libraries*,73(4), 321-332.

Kushkowski, J.D., Parsons, K.A.& Wiese, W.H. (2003). Master's and doctoral thesis citation analysis and trends of a longitudinal study. *Libraries and the Academy*,3(3), 259-276.

Serenko, A., Bontis, N.& Moshonsky, M. (2012). Books as a knowledge translation mechanism: citation analysis and author survey. *Journal of Knowledge Management*,16(3), 495-511.

Stock, J.R. (1997). Applying theories from other disciplines to logistics. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*,27(9), 515-539.

Stock, J.R. (2001). Doctoral research in logistics and logistics-related areas 1992-1998. *Journal of Business Logistics*,22(1), 125-256.

Stock, J.R.,& Broadus, C.J. (2006). Doctoral research in supply chain management and/or logistics-related areas 1999-2004. *Journal of Business Logistics*,14(2), 197-210.

Turabian, K.L. (2007). *A manual for writers of research papers,theses,and dissertation:Chicago style for students and researchers.* Chicago: University of Chicago Press.